

จากคํานําสํานักวิทยบริการ สรุปได้ว่า คํานําสํานักวิทยบริการ เป็นการอํานวยความสะดวก และเป็นระบบในการค้นหาหนังสือ ตำราหรือสื่อต่างๆ ตลอดจนสภาพแวดล้อมภายในสํานักวิทยบริการ

6. บริการคํานําศูนย์คอมพิวเตอร์

คอมพิวเตอร์เทคโนโลยีที่มีความสําคัญในปัจจุบันและได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษา การประกอบอาชีพ และมีนักวิชาการได้กล่าวถึงการบริการคํานําศูนย์คอมพิวเตอร์ดังนี้

ศรีศักดิ์ จามรมาน (2543 : 1) ได้กล่าวถึงการบริการคํานําศูนย์คอมพิวเตอร์ว่า คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในการศึกษาเป็นอย่างยิ่งด้วยความสามารถทางเทคโนโลยีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษา การเดินทางเพื่อการศึกษา รวมถึงเป็นแนวทางที่จะสนับสนุนนโยบายการศึกษาของชาติที่ต้องการให้มีการจัดการการศึกษาที่เท่าเทียมกันทั่วประเทศ เพราะเหตุผลประการดังกล่าวนี้การใช้เทคโนโลยีจำเป็นต้องเป็นการใช้อย่างมีประสิทธิภาพจึงจะสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

ศูนย์การศึกษาต่อเนื่องแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545 : 51 ; อ้างถึงใน วิชุลดา จำเนียรพันธ์. 2548 : 24) ได้กล่าวถึงการบริการคํานําศูนย์คอมพิวเตอร์ว่า เป็นการรวบรวมบริการต่างๆ บน Internet ไว้ดังนี้

1. การค้นหาข้อมูล (Search Engine World Wide Web, Gopher)
2. การขนถ่ายข้อมูล (File Transfer Protocol, FTP) เป็นการนำเอาข้อมูลหรือโปรแกรมต่างๆ จาก Server มาสู่คอมพิวเตอร์ที่ใช้งาน (Download) หรือจากคอมพิวเตอร์ที่ใช้งานสู่ Server (Upload)
3. จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mail, E-mail) เป็นการรับและส่งจดหมายในรูปแบบการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีความรวดเร็วและทันสมัย ซึ่งจะช่วยให้สามารถส่งจดหมายให้ถึงผู้รับได้เร็วและทั่วโลกในที่ที่มีการเชื่อมต่อ Internet และจดหมายเหล่านี้จะมีที่เก็บเพื่อรอผู้รับมาเปิดอ่านโดยต้องมีการระบุ E - mail Address เพื่อการส่งจดหมายถึงกัน
4. กระดานข่าว (Usenet, Newsgroup) เพื่อเป็นที่ประกาศหรือแลกเปลี่ยนข่าวสารความคิดเห็น
5. การสนทนา (Chat) หรือประชุม (Conference) ผ่านทางระบบเครือข่าย
6. การใช้งานโปรแกรมบนเครื่องคอมพิวเตอร์อื่นๆ (Telnet, Remote Login)
7. การซื้อสินค้าแบบ Online

จากบริการคํานําศูนย์คอมพิวเตอร์ สรุปได้ว่า บริการคํานําศูนย์คอมพิวเตอร์ เป็นการอํานวยความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการช่วงเวลาเปิดปิดศูนย์คอมพิวเตอร์เหมาะสม จำนวนเครื่อง

คอมพิวเตอร์และปริ้นท์เตอร์เพียงพอและการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ให้บริการแก่นักศึกษาให้บริการสุขภาพ

7. สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศการเรียน การสอนในมหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย ตึกเรียน ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่างๆ โรงอาหาร สถานที่เล่นกีฬา สวนสาธารณะ เพื่อให้มหาวิทยาลัย มีการขยายตัวออกไปอย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการ และมีนักวิชาการได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมดังนี้

อรพันธุ์ ประสิทธิรัตน์ (2545 : 55) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมว่า สภาพสภาวะหรือสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรืออาจเป็นสิ่งที่ถูกจำกัดหรือสร้างขึ้น อาจเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต เป็นรูปธรรมที่มองเห็นได้หรือเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถมองเห็นได้ อยู่ในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน ซึ่งมีผลกระทบต่อการประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้ของผู้เรียน

นงลักษณ์ มีจรูญสม (2546 : 16) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมว่า เป็นสิ่งที่มีอยู่โดยรอบหรือปะปนกันของสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในที่มีผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิต สิ่งที่อยู่โดยรอบนี้ จะมีผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตนั้น ไม่ใช่เป็นเพียงที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ก็มีผลผูกพัน ความรู้สึกนึกคิดและกิจกรรมของมนุษย์ หรือเรียกว่า เป็นสภาพแวดล้อมที่เป็นนามธรรมด้วย

วิชาญ สุวรรณวงษ์ (2549 : 12) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมว่า เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทั้งในด้านตนเองและจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่รอบๆ ที่มีตามธรรมชาติ ทั้งที่ถูกสร้างขึ้น และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

ปฏิคม พงษ์ประเสริฐ (2550 : 19) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมว่า องค์ประกอบต่างๆ ภายในที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาในตนเองในทุกๆ ด้าน ได้แก่ สภาวะแวดล้อมในสถานศึกษา ร่วมรื่นเป็นระเบียบและมีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างพัฒนาการและเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย

วิจิตร วิรุฒบางกูร (2544 : 2 ; อ่างถึงใน ชูวดี ภักดีวานิช. 2550 : 28) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมว่า อาคารสถานที่ที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความเจริญงอกงามของผู้เรียนอยู่มาก อาคารเรียนและสภาพแวดล้อมมีส่วนหล่อหลอมพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย โดยเฉพาะผู้เรียนที่เป็นนักศึกษาข่อมต้องการที่พักอาศัยที่ดี ห้องเรียนและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และในขณะเดียวกันก็ต้องปลูกฝังลักษณะและนิสัยที่ดี ดังนั้น สถานศึกษาทุกระดับในปัจจุบันจึงให้ความสำคัญต่ออาคารเรียนและสภาพแวดล้อมมากขึ้นกว่าเดิม ห้องเรียนและบริเวณเรียนของนักศึกษาข่อมมีความแตกต่างจากนักเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งนี้เพราะปรัชญา หลักสูตร กิจกรรมและความต้องการ

ของนักศึกษามีความแตกต่างกันมาก นักศึกษาต้องการบริเวณศึกษาเล่าเรียนที่ประกอบด้วยกิจกรรมกลุ่มเพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์วิจารณ์ สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องการพื้นที่ๆ มากขึ้น สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสามารถปรับเปลี่ยนได้มาก นอกจากการเรียนในชั้นเรียนแล้ว นักศึกษายังต้องการบริเวณเพื่อการสังคม การจัดกิจกรรม การพักผ่อนหย่อนใจ การจินตนาการ และอื่นๆ เป็นต้น ดังนั้น อาคารสถานที่ในสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องจัดให้สอดคล้องกับนักศึกษามีความสมดุลระหว่างการสนับสนุนกับการท้าทาย มีความเป็นมิตร มีความช่วยเหลือเอื้อต่อการศึกษาและพัฒนา นักศึกษา

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนนั้น สภาพห้องเรียนต้องถูกหลักวิชา โดยพิจารณาถึงทิศทางลม แสงสว่าง เสียง สี การระบายอากาศและความสะอาด ตลอดจนความเหมาะสมกับขนาดของผู้เรียนมีบริเวณที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและมีความยืดหยุ่นได้ควรมีการเปลี่ยนสถานที่บ้างเพื่อช่วยสร้างความรู้สึที่ดีช่วยให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายนอกเหนือจากบริเวณที่ใช้เพื่อการเรียนการสอนประจำวันแล้ว บริเวณเอนกประสงค์ก็มีความสำคัญ เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมการเรียนการสอน และพัฒนาความเจริญงอกงามของผู้เรียนบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นห้องประชุม ห้องอาหาร สโมสรนักศึกษา ห้องพลศึกษาและห้องเรียนสำหรับการสอนเป็นกลุ่มใหญ่ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น ห้องสมุดก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ควรมีบรรยากาศที่ดี สะดวกสบาย สภาพแวดล้อมน่ารื่นรมย์และเงียบเพื่อเสริมสมาธิในการศึกษาค้นคว้า การใช้บริการห้องสมุดควรอยู่ในที่ที่เป็นศูนย์กลางหรือไปมาโดยสะดวก นอกจากนี้แล้ว สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ซึ่งจะสนับสนุนและทำให้การเรียนการสอนสมบูรณ์แบบนั้น บริเวณพักผ่อนหย่อนใจก็เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญอันได้แก่ บริเวณที่ใช้นั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจ ริมอาคาร ริมสนามใกล้สระน้ำ ใต้ต้นไม้ให้ร่ม เป็นต้น สถาบันการศึกษาอาจสร้างบรรยากาศให้ร่มรื่นด้วยไม้ยืนต้น ศาลาพักผ่อน ม้านั่งใต้ต้นไม้ สวนหย่อม ร่องไม้ดอกที่สามารถมองเห็นได้จากที่พักผ่อนภายในอาคารหรือไม้กระถางตามระเบียงและหน้าห้องเรียนซึ่งช่วยคลายเครียดและความเบื่อหน่ายได้

จากสภาพแวดล้อม สรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนนั้น สภาพห้องเรียนต้องถูกหลักวิชา โดยพิจารณาถึงทิศทางลม แสงสว่าง เสียง สี การระบายอากาศและความสะอาด ตลอดจนความเหมาะสมกับขนาดของผู้เรียนมีบริเวณที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและมีความยืดหยุ่นได้ควรมีการเปลี่ยนสถานที่บ้างเพื่อช่วยสร้างความรู้สึที่ดีช่วยให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายนอกเหนือจากบริเวณที่ใช้เพื่อการเรียนการสอนประจำวันแล้ว บริเวณเอนกประสงค์ก็มีความสำคัญ เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมการเรียนการสอน และพัฒนาความเจริญงอกงามของผู้เรียน

จากองค์ประกอบของงานบริการและงานกิจการนักศึกษา สรุปได้ว่า งานบริการและกิจการนักศึกษา ประกอบไปด้วย การปฐมนิเทศ การให้คำปรึกษาแนะแนว สวัสดิการและบริการทั่วไป สุขภาพอนามัยและความปลอดภัย การบริการศูนย์คอมพิวเตอร์ และสภาพแวดล้อม

งานอำนวยการและงานสนับสนุน

การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยองค์ประกอบหรือปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นต่อการบริหารและวิธีการปฏิบัติงาน ตลอดจนการทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปโดยอาศัยบุคคลอื่นๆ องค์ประกอบหรือปัจจัยที่จำเป็นต่องานอำนวยการและงานสนับสนุนมีนักวิชาการได้กล่าวได้ดังนี้

ซุบ กาญจนประกร (2543 : 36) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของงานอำนวยการและงานสนับสนุนว่า องค์ประกอบของงานอำนวยการและงานสนับสนุนมี 3 องค์ประกอบดังนี้

1. การมีวัตถุประสงค์ในการทำงาน
2. การบริหารงานของงานจะต้องมี บุคคล เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นต้น เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน

3. การทำงานมีลักษณะเป็นการดำเนินงานที่เป็นกระบวนการแบบต่อเนื่อง
สมพงษ์ เกษมสิน (2543 : 45) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของงานอำนวยการและงานสนับสนุนว่า เป็นการดำเนินงานที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องซึ่งมี 9 องค์ประกอบ ดังนี้

1. นโยบาย (Policy)
2. หน้าที่ของการทำงาน (Authority)
3. ขั้นตอนการดำเนินงาน (Planning)
4. การจัดรูปงาน (Organizing)
5. การดำเนินงานของบุคลากร (Staffing)
6. การอำนวยการ (Directing)
7. การประสานงาน (Co-ordination)
8. การรายงาน (Reporting)
9. งบประมาณ (Budgeting)

วิทยาลัยชุมชน (2547 : 26) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของงานอำนวยการและงานสนับสนุนว่า เป็นงานที่อำนวยความสะดวกเพื่อให้งานอื่นๆ โดยเฉพาะงานการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น รวมทั้งงานอาคารสถานที่ งานบริหารบุคคล งานสวัสดิการ งานบัญชี งานการเงิน งานพัสดุ งานธุรการ งานเทคโนโลยีสารสนเทศ งานประชาสัมพันธ์ งานพยาบาล งานนโยบายและแผนและงบประมาณ งานเลขานุการสภาวิทยาลัยชุมชน

จากองค์ประกอบของงานอำนาจการและงานสนับสนุน สรุปได้ว่า การดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยองค์ประกอบหรือปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นต่อการบริหารและวิธีการปฏิบัติงาน

งานจัดตั้งและบริการระบบเครือข่าย

องค์ประกอบของงานจัดตั้งและบริการระบบเครือข่ายมีการดำเนินงานโดยเชื่อมต่อกับ ส่วนกลาง ซึ่งในการติดต่อหรือประสานงานกับส่วนกลางนั้นจัดว่าเป็นข้อมูลชนิดหนึ่ง ถือว่าเป็นระบบเครือข่ายในการทำงานของวิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ และองค์ประกอบของงานจัดตั้งและบริการระบบเครือข่ายมีดังนี้

วัลภา ทับแก้ว (2545 : 72) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของงานจัดตั้งและบริการระบบเครือข่ายว่า งานจัดตั้งและการบริการระบบเครือข่ายมีองค์ประกอบดังนี้

1. วัตถุประสงค์ เป็นการประสานงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ต้องอาศัยความร่วมมือ และจังหวะเวลาในการปฏิบัติจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายๆ ฝ่าย
2. กระบวนการ เป็นการติดต่อและประสานงานบริการเครือข่ายที่มีขั้นตอนการปฏิบัติ อย่างเป็นทางการ ซึ่งจะต้องกระทำให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จะต้องระมัดระวังอย่างยิ่ง เพราะงานที่มีวัตถุประสงค์แต่มีการปฏิบัติผิดขั้นตอน ก็จะทำให้ไม่ได้รับผลที่ต้องการ
3. เจ้าหน้าที่กับเจ้าหน้าที่ เป็นการประสานงานหรือติดต่อระหว่างคน ต้องคำนึงถึงความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อกันในเบื้องต้นจะต้องมีการยอมรับระหว่างกันเพื่อจะได้มีทัศนคติที่ดีต่อกันความร่วมมือก็จะเกิดตามมา เจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบในงานที่ต้องร่วมกันทำเป็นทีมก็จะต้องให้ความร่วมมือกันโดยลักษณะของการทำงานอยู่แล้ว แต่เจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ต่างหน่วยงานกันมักจะเข้าใจว่าอยู่ต่างทีมงานกัน แท้ที่จริงผู้ซึ่งอยู่ต่างหน่วยงานกันแต่ต้องติดต่อประสานงานกันก็คือเป็นทีมงานเดียวกันได้ ทั้งนี้จะต้องทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ให้ตรงกัน และรู้บทบาทหน้าที่ของตนในงานที่จะประสานกัน มีความร่วมมือให้แกกัน
4. หน่วยงานต่อหน่วยงาน เป็นการประสานระหว่างหน่วยงานต่อหน่วยงาน
5. นโยบายกับการปฏิบัติ เป็นการกำหนดขึ้นโดยผู้บริหารสูงสุด การปฏิบัติด้วยวิธีการใดๆ จะต้องไม่ขัดกับนโยบายแม้จะให้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ และบรรลุเป้าหมาย โดยมีการประสานนโยบายอันได้แก่ หลักการที่กำหนดไว้ล่วงหน้าเพื่อใช้เป็นกรอบหรือแนวทางปฏิบัติ ซึ่งจะต้องทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับรู้มีความเข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้องตรงกัน เป็นการประสานนโยบายกับการปฏิบัติ
6. การปฏิบัติกับการปฏิบัติ เป็นการประสานงานใดๆ จะมีการปฏิบัติหลายกิจกรรม ซึ่งแต่ละกิจกรรมก็จะดำเนินไปในแนวทางที่จะให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด

แต่ถ้าไม่มีการประสานการปฏิบัติก็อาจจะไม่สอดคล้องกัน ไม่ถูกจังหวะเวลาและเป็นผลให้งานโดยรวมเสียหายได้

วิทยาลัยชุมชน (2547 : 26) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของงานจัดตั้งและบริการระบบเครือข่ายว่า เป็นงานซึ่งเกี่ยวข้องกับงานจัดตั้งหน่วยจัดการศึกษา งานส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน งานติดตามผลการจัดการศึกษา งานบริการชุมชน เครือข่ายหน่วยจัดการศึกษารวมทั้งงานมวลชนสัมพันธ์ งานการมีส่วนร่วมของชุมชน

สมิต สัจฉกร (2549 : 6) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของงานจัดตั้งและบริการระบบเครือข่ายว่า เป็นการจัดระเบียบการทำงาน โดยให้งานและคนทำงานสอดคล้องกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การทำงานไม่ซ้ำซ้อนกัน และเป็นการประสานหลายเรื่องไปพร้อมๆ กัน เช่น เป้าหมายแรงงาน ข้อมูลความคิดเห็น จิตใจ ทรัพย์สิน วิธีการ ที่จะเข้าสู่เป้าหมายของโครงการ ซึ่งโดยทั่วไปองค์ประกอบของงานจัดตั้งและการบริการระบบเครือข่ายมีดังนี้

1. เป็นการแจ้งเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ
2. เป็นการติดต่อสื่อสารและเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดี
3. เป็นการขอคำยินยอมหรือความเห็นชอบในการดำเนินงาน
4. เป็นการจัดข้อขัดแย้งในการปฏิบัติงานร่วมกัน
5. เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร
6. เป็นการช่วยดำเนินการเป็นไปตามแผน และทำให้มีการวางแผนในการทำงานระหว่าง

องค์กร

7. เป็นการตรวจสอบสภาพอุปสรรคและสภาพปัญหาของการดำเนินการ

รัตนภรณ์ ศรีพิชัย (2553 : 8) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของงานจัดตั้งและบริการระบบเครือข่ายว่า การประสานงานหรืองานจัดตั้งและบริการระบบเครือข่ายอาจพิจารณาองค์ประกอบได้ดังนี้

1. ความร่วมมือ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย โดยอาศัยความเข้าใจหรือข้อตกลงร่วมกันในการคิด วิธีการ เทคนิค และระดมทรัพยากรมาสนับสนุนงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวเต็มใจที่จะทำงานร่วมกัน
2. จังหวะและเวลา เป็นการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของแต่ละคนตามกำหนดเวลาที่ตกลงกันให้ตรงเวลา
3. ความสอดคล้อง เป็นการพิจารณาถึงความเหมาะสมพอดีไม่ทำงานซ้ำซ้อนกัน
4. ระบบการสื่อสาร เป็นการติดต่อสื่อสารที่เข้าใจตรงกันอย่างรวดเร็วและราบรื่น

5. ผู้ประสานงาน เป็นการประสานงานโดยทุกฝ่ายเข้าร่วมในการทำงานเพื่อตรงไปสู่จุดหมายเดียวกันตามที่กำหนดตามวัตถุประสงค์ของงาน

จากองค์ประกอบของงานจัดตั้งและบริการระบบเครือข่าย สรุปได้ว่า การจัดระเบียบการทำงาน โดยให้งานและคนทำงานสอดคล้องกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การทำงานไม่ซ้ำซ้อนกัน และเป็นการประสานหลายเรื่องไปพร้อมๆ กัน เช่น เป้าหมายแรงงาน ข้อมูล ความคิดเห็น จิตใจ ทรัพย์สิน วิธีการ ที่จะเข้าสู่เป้าหมายของโครงการ

การจัดการศึกษาของไทย

การจัดการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ พัฒนาคน ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างยิ่งโดยกำหนดให้การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550

ความหมายของการศึกษา

การจัดการศึกษามีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาในสถานศึกษานอกสถานศึกษาตามอัชฌาศัย ข้อมขึ้นกับความเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกันไป และมีผู้ที่กล่าวถึงความหมายของการศึกษาดังนี้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541 : 12) ได้ให้ความหมายของการศึกษาว่า หมายถึง กระบวนการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์และค้นคว้าด้วยตัวเอง มีปฏิสัมพันธ์ที่กระหว่างการศึกษาในการสร้างความรู้อย่างมีระบบ

สำนักนายกรัฐมนตรี (2542 : 2) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

เกษม สุขหอม (2542 : 233) ได้ให้ความหมายของการศึกษาว่า หมายถึง กระบวนการของประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้ไม่ได้มาจากภาวะชั่วคราวหรืออูณหภูมิภาวะ โดยเป็นผลมาจากการฝึกฝนเมื่อได้รับการเสริมแรง

ทิตนา เขมมณี (2542 : 5) ได้ให้ความหมายของการศึกษาว่า หมายถึง การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญหรือการให้ผู้เรียนเป็นจุดสนใจ กล่าวคือ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม (Participation) ในการศึกษา ซึ่งผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการศึกษาและทำกิจกรรมที่ได้จัดขึ้นมา และผู้เรียนก็จะเป็นผู้ที่มีการพัฒนาทางด้านการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543 : 36-37) ได้ให้ความหมายของการศึกษาว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลายที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เกิดการพัฒนาตนเอง และสังคมนุญลักษณะที่จำเป็นสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมของประเทศชาติต่อไป การจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนจึงต้องใช้วิธีการดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม เป็นการศึกษาแบบสืบค้น แบบค้นพบ แบบแก้ปัญหา แบบสร้างแผนผังความคิด แบบใช้กรณีศึกษา แบบตั้งคำถามที่ใช้ในการตัดสินใจ
2. การศึกษาเป็นรายบุคคล เป็นวิธีการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. การศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีต่างๆ ประกอบการศึกษา เป็นการใช้อุปกรณ์เพื่อประกอบในการศึกษาเพิ่มเติม เช่น การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ตำราเรียนและแบบฝึกหัดการเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์ เป็นต้น
4. การศึกษาแบบเน้นปฏิสัมพันธ์ เป็นการศึกษาที่ประกอบด้วย การได้วาที การอภิปราย การระดมพลังสมอง การแก้ปัญหาโดยกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น
5. การศึกษาแบบเน้นประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้จากการมีส่วนร่วม เช่น การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การฝึกปฏิบัติจากการเรียนการสอน เป็นต้น
6. การศึกษาแบบร่วมมือ เป็นการศึกษาที่ร่วมกันจากการคิดหรือการเรียนรู้ด้วยการทำงานของกลุ่ม เช่น การสืบค้น ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันปฏิบัติ เป็นต้น
7. การศึกษาแบบบูรณาการ เป็นการศึกษาที่ใช้การปฏิบัติสลับกับการเล่าเรื่อง และการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา

ปรัชญา เวสารัช (2545 : 4) ได้ให้ความหมายของการศึกษาว่า หมายถึง การลงทุนสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ และเป็นการลงทุนเพื่อการอยู่รอดและพัฒนาสังคม เพราะการศึกษามีผลกระทบและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม

จากความหมายของการศึกษา สรุปได้ว่า หมายถึง การสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นมีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบกิจการอาชีพได้ การศึกษาช่วยให้คนเจริญงอกงามทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม

ความสำคัญของการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษานับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นที่แสดงถึงการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งประกอบด้วยความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ และการจัดการศึกษาโดยให้ผู้เรียนเป็นสำคัญในการสอน ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาดังนี้

ประคินันท์ อุปรมย์ (2540 : 121) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาว่าเป็นการเรียนรู้หรือการเปลี่ยนแปลงของบุคคลอันมีผลเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นเหตุทำให้บุคคลเผชิญสถานการณ์เดิมแตกต่างไปจากเดิม ประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหมายถึงทั้งประสบการณ์ทางตรงและประสบการณ์ทางอ้อม

1. ประสบการณ์ทางตรง คือ ประสบการณ์ที่บุคคลได้พบหรือสัมผัสด้วยตนเอง เช่น เด็กเล็กๆ ที่ยังไม่เคยรู้จักหรือเรียนรู้คำว่า “ร้อน” เวลาที่คลานเข้าไปใกล้กาน้ำร้อน แล้วผู้ใหญ่บอกว่าร้อน และห้ามคลานเข้าไปหา เด็กขอมไม่เข้าใจและคงคลานเข้าไปหาอยู่อีก จนกว่าจะได้ใช้มือหรืออวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายไปสัมผัสกาน้ำร้อน จึงจะรู้ว่ากาน้ำที่ว่าร้อนนั้นเป็นอย่างไร ต่อไปเมื่อเขาเห็นกาน้ำอีกแล้วผู้ใหญ่บอกว่าร้อนเขาจะไม่คลานเข้าไปจับกาน้ำนั้น เพราะเกิดการเรียนรู้คำว่าร้อนที่ผู้ใหญ่บอกแล้ว เช่นนี้กล่าวได้ว่า ประสบการณ์ตรงมีผลทำให้เกิดการเรียนรู้ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เผชิญกับสถานการณ์เดิมแตกต่างไปจากเดิม ในการมีประสบการณ์ตรงบางอย่างอาจทำให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่ไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้ เช่น พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากฤทธิ์ยา หรือสิ่งเสพติดบางอย่าง พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากความเจ็บป่วยทางกายหรือทางใจ และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากความเหนื่อยล้าของร่างกาย เป็นต้น

2. ประสบการณ์ทางอ้อม คือ ประสบการณ์ที่ผู้เรียนมิได้พบหรือสัมผัสด้วยตนเองโดยตรง แต่อาจได้รับ ประสบการณ์ทางอ้อมจาก การอบรมสั่งสอนหรือการบอกเล่า การอ่านหนังสือต่างๆ และการรับรู้จากสื่อมวลชนต่างๆ

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543 : 42) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาว่าเป็นการจัดการความรู้ สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้มากขึ้น เมื่อเรียนรู้ได้มากขึ้นก็สร้างความรู้ใหม่ได้มากขึ้น เมื่อนำความรู้เก่ามาบูรณาการกับความรู้ใหม่ก็จะเกิดความรู้ใหม่ๆ และในที่สุดก็สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ และเมื่อองค์กรมีกระบวนการที่ระบบในการค้นหา สร้าง รวบรวม จัดเก็บ เผยแพร่ ถ่ายทอดแบ่งปัน และใช้ความรู้ กระบวนการนี้เรียกว่าการจัดการความรู้

ทิตินา แชมมณี (2544 : 45) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาว่าเป็นองค์ประกอบหลักที่แสดงถึงการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายที่แท้จริงของการเรียนรู้ บทบาทของครู และบทบาทของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นสำคัญจะทำได้สำเร็จเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ครู และผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดการศึกษา ดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นงานเฉพาะบุคคลทำแทนกันไม่ได้ ครูที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้เขาได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตัวของเขาเอง

2. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่ต้องมีการใช้กระบวนการคิด สร้างความเข้าใจ ความหมายของสิ่งต่างๆ ดังนั้นครูจึงควรกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดหาความเข้าใจสิ่งต่างๆ

3. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม เพราะในเรื่องเดียวกันอาจคิดได้หลายแง่ หลายมุม ทำให้เกิดการขยาย เติมเต็มข้อความรู้ ตรวจสอบความถูกต้องของการเรียนรู้ตามที่สังคมยอมรับด้วย ดังนั้นครูที่ปรารถนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อาจต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับ บุคคลอื่นหรือแหล่งข้อมูลอื่นๆ

4. การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน เป็นความรู้ที่เบิกบาน เพราะหลุดพ้นจากความไม่รู้ นำไปสู่ความใฝ่รู้ อยากรู้อีก เพราะเป็นเรื่องน่าสนใจ ครูจึงควรสร้างภาวะที่กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้ หรือคับข้องใจบ้าง ผู้เรียนจะหาคำตอบเพื่อให้หลุดพ้นจากความข้องใจ และเกิดความสุขขึ้นจากการได้เรียนรู้เมื่อพบคำตอบด้วยตนเอง

5. การเรียนรู้เป็นงานต่อเนื่องตลอดชีวิต ขยายพรมแดนความรู้ได้ไม่มีที่สิ้นสุดครูจึงควร สร้างกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความรู้ไม่รู้จบ

6. การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลง เพราะได้รู้มากขึ้นทำให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ในการ เปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ เป็นการพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้รับรู้ผลการพัฒนาของตัวเองด้วย

ปรัชญา เวสารัชช (2545 : 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายชัดเจน คือ การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ค่านิยม ความคิด การประพฤติปฏิบัติ โดยคาดหวังว่า คนที่มีคุณภาพนี้จะทำให้สังคมมีความมั่นคง สงบสุขเจริญก้าวหน้าทันโลกแข่งขันกับ สังคมอื่นในเวทีระหว่างประเทศได้ คนในสังคมมีความสุข มีความสามารถประกอบอาชีพการงาน อย่างมีประสิทธิภาพ

สุวิทย์ แสงแก้ว (2549 : 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาว่า จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษาไว้หลาย ประการ และได้เสนอประเด็นที่เน้นการเปลี่ยนแปลงไปสู่การจัดการจัดการศึกษาแนวใหม่ที่มี ลักษณะเป็นการปฏิรูปการศึกษาโดยกล่าวถึงความมุ่งหมายและหลักการ สิทธิและหน้าที่ทางการ ศึกษา ระบบการศึกษา แนวการจัดการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐาน และ การประกันคุณภาพการศึกษา ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากร และการลงทุน เพื่อการศึกษา รวมทั้งเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษามาตรา 6 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข

2. หลักการในการจัดการศึกษา หลักสำคัญในการจัดการศึกษา (มาตรา 8) กำหนดไว้

3 ประการ คือการจัดการศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมและการพัฒนาต่อเนื่องซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การศึกษาตลอดชีวิต ถือว่า การจัดการศึกษานั้นเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน หลักการส่วนใหญ่คือ ให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษานี้ต้องครอบคลุมทุกด้าน มีใจเฉพาะชีวิตการทำงานเท่านั้น เพราะไม่เพียงบุคคลต้องพัฒนาตนเองและความสามารถในการประกอบอาชีพของตน คนแต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชน และประเทศโดยส่วนรวม ทั้งด้านเศรษฐกิจ ชีวิตความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีพัฒนาอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปรอบตัวเพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

2.2 การมีส่วนร่วม สังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาการมีส่วนร่วมนั้นแสดงออกได้หลายลักษณะ เช่น ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมแสดงความคิดเห็น สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา สนับสนุนทรัพยากร ติดตามประเมินผล ส่งเสริมให้กำลังใจและปกป้องผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งประโยชน์ต่อส่วนร่วม หลักการนี้ถือว่าอนาคตของประเทศและความเจริญรุ่งเรืองของสังคมไทย

2.3 การพัฒนาต่อเนื่อง การศึกษาเป็นเรื่องที่ต้องปรับเปลี่ยนตลอดเวลาให้ทันกับความรู้ที่ก้าวหน้าไปไม่หยุดยั้ง การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องนี้มีทั้งการศึกษาค้นคว้าและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ

จากความสำคัญของการจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การศึกษาเป็นการสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่คึกคัก มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบการทำงานอาชีพได้ การศึกษาช่วยให้คนเจริญงอกงามทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม

องค์ประกอบของการศึกษา

การจัดการศึกษาเป็นส่วนที่สำคัญที่จะสามารถพัฒนาตนเองหรือพัฒนาสังคม และการศึกษามีองค์ประกอบดังนี้

ปรัชญา เวสารัชช (2545 : 8) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการศึกษามี 9 องค์ประกอบดังนี้

1. สารเนื้อหาในการศึกษาในกรณีที่มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ผู้จัดการศึกษามักจัดทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระ หลักสูตรเหล่านี้อาจเป็นหลักสูตรกลางที่ใช้สำหรับการศึกษาแต่ละระดับ แต่ขณะเดียวกันก็ควรเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ด้วยเนื้อหาสาระในการศึกษานั้นควรทันสมัย

2. ต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ครูต้องทบทวนเนื้อหาสาระที่ตนสอนเพื่อปรับแก้ไขให้ถูกต้องทันสมัย และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน หากเห็นว่าเนื้อหาผิดพลาดหรือล้าสมัยควรแจ้งผู้บริหารให้ทราบ

3. ครู ผู้สอน หรือผู้ให้การเรียนรู้ ผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้แก่ ครูและอาจารย์ ซึ่งถือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง บุคคลเหล่านี้ต้องได้รับการศึกษาอบรมมาทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งสำหรับครูและอาจารย์คือต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอในการติดตามเรียนรู้เนื้อหาวิชาการวิชาชีพใหม่ๆ และวิทยาการด้านการเรียนการสอนตลอดเวลา บางกรณีต้องมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ด้วย อนึ่ง ครูและอาจารย์ต้องพัฒนาความสามารถในการประยุกต์สาระเนื้อหาและองค์ความรู้ใหม่ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

4. สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา สื่อและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น อาคาร สถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ กระดานเขียนหนังสือ แบบเรียน สมุด ดินสอ ตลอดจนอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่มีราคาแพงทั้งหลาย เช่น อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เหล่านี้ สื่อและอุปกรณ์เหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ครูและผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลให้สิ่งเหล่านี้มีอยู่อย่างเพียงพอ อยู่ในสภาพใช้งานได้ และใช้สื่อเหล่านี้เป็นส่วนช่วยให้เกิดการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ครูที่มีคุณภาพต้องสามารถผลิตและพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การศึกษาสำหรับการสอนของตนด้วย

5. รูปแบบวิธีการเรียนการสอน การศึกษายุคใหม่นั้นมีความแตกต่างไปจากการศึกษายุคก่อนซึ่งเน้นที่ตัวครู ระบบการศึกษายุคใหม่เน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่จึงแตกต่างไปจากเดิม จึงเกิดคำว่า “ปฏิรูปการเรียนรู้” ซึ่งนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่นการระดมความคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนำชมนอกสถานที่เรียน การใช้อุปกรณ์เครื่องมือประกอบ รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่นี้ ผู้สอนพึงระมัดระวังเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่ม และจำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ประกอบกับการทำความเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนของตน

6. ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา ในการจัดการศึกษายังมีผู้ที่รับผิดชอบที่อาจไม่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรงอีกหลากหลาย ได้แก่ ผู้บริหารซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาที่

ตนรับผิดชอบให้เป็นไปโดยเรียบร้อยนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และยังจำเป็นต้องมีบุคลากรทางการศึกษาอื่นร่วมด้วย เช่นเจ้าหน้าที่ธุรการ งานทะเบียน งานโภชนาการและสุขอนามัย รวมทั้งฝ่ายสนับสนุนอื่นๆ

7. เงินทุนสนับสนุน การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนอาจเป็นรัฐบาล ในฐานะผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ชุมชน เป็นต้น เงินทุนเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดผลตามเป้าหมาย

8. สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม การจัดการศึกษาในระบบที่ยังต้องอาศัยชั้นเรียนยังเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นอาคารสถานที่ ห้องเรียน และบรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการศึกษาจึงเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ ถึงแม้จะมีการจัดการศึกษาโดยใช้สื่อทางไกลก็ตาม ก็ยังต้องมีสถานที่สำหรับการบริหารจัดการ การผลิตและถ่ายทอคสื่อบริการหรือการทำงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในกรณีที่ยังต้องใช้อาคารเป็นสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอน สิ่งที่ผู้บริหารและผู้จัดการศึกษาต้องสนใจดูแลคือ ความเพียงพอ เหมาะสม ปลอดภัย และการมีบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อการเรียนรู้ ส่วนครูก็ต้องรับผิดชอบในการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม หากจำเป็นต้องใช้งบประมาณปรับปรุง ก็ควรแจ้งผู้บริหารให้ช่วยดำเนินการ

9. ผู้เรียน ผู้เรียนหรือผู้ศึกษาถือเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นที่สุดของการจัดการศึกษา เพราะผู้เรียนคือผู้รับการศึกษา และเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาจึงครอบคลุมขั้นตอนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ การให้การศึกษาอบรม การประเมิน และการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้เป้าหมายการจัดการศึกษาในภาพรวมจึงมิได้จำกัดวงแคบเฉพาะในสถานที่แต่มุ่งที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีปรัชญาพื้นฐานสำคัญ คือ ทุกคนต้องเป็นส่วนสำคัญของการจัดการศึกษา และการศึกษาต้องจัดสำหรับคนทุกคน

ช็อนันต์ สมุทวณิช (2542 : 75) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการศึกษามี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การเรียนรู้ เป็นการปรับเปลี่ยนระบบและวิธีการจัดการเรียนการสอน หรือวิธีการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจ สามารถพัฒนาทักษะ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนได้สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษา ไม่เพียงเพราะวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นอยู่ถูกวิพากษ์และพิสูจน์ว่าไม่ทำให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แต่ยังเกิดจากการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ซึ่งทำให้วิธีการเดิมไม่เหมาะสมตามไปด้วย การปฏิรูปการเรียนรู้จึงเป็นการนำรูปแบบวิธีการใหม่ๆที่กระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียน สนใจใคร่เรียน

และใช้ศักยภาพของคนมาช่วยคิดค้นเพื่อแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง จึงเป็นเหตุผลทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนของครูอาจารย์ เพราะเกี่ยวเนื่องถึงการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ทักษะและความเคยชินแต่เดิมไปสู่ทัศนคติและทักษะที่ไม่คุ้นเคย ทั้งผู้สอนและผู้เรียนด้วย การปรับเปลี่ยนเช่นนี้จึงถือว่าเป็นการปฏิรูปอย่างหนึ่งในการจัดการศึกษา

2. ระบบการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาของรัฐกระทำโดยองค์การขนาดใหญ่ที่เรียกว่าระบบราชการ ประกอบด้วยหน่วยงานขนาดใหญ่ที่จ้างงานคนจำนวนมาก มีหน่วยงานย่อยมากมาย มีกฎเกณฑ์และระเบียบที่สลับซับซ้อน มีสายการบังคับบัญชายาว มีกระบวนการขั้นตอนในการทำงานยุ่งยาก โครงสร้างเช่นนี้ทำให้เกิดความล่าช้า ขาดความคล่องตัว และทำลายความคิดสร้างสรรค์ของคนในระบบ ดังนั้น หากมุ่งสู่การจัดการศึกษาแนวใหม่ที่ต้องการความถูกต้องรวดเร็ว และเน้นประโยชน์ของผู้เรียนอย่างแท้จริง จำเป็นต้องปฏิรูปโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ตามไปด้วย โครงสร้างและระบบบริหารงานเช่นนี้ไม่เพียงต่อความเคยชินในการทำงาน แต่กระทบต่อทัศนคติ ฐานะตำแหน่ง และผลประโยชน์ที่ติดพันกันกับฐานะตำแหน่งด้วย อย่างไรก็ตาม หากไม่ปฏิรูปโครงสร้างการบริหารจัดการ ก็ไม่สามารถผลักดันการปฏิรูปด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้เกิดผลตามเป้าประสงค์ใหม่ได้

3. การผลิตและพัฒนาครู ครูเป็นปัจจัยสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะเป็นบุคลากรใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุดในกระบวนการเรียนการสอน การจัดการศึกษาจะเกิดผลสัมฤทธิ์เพียงใด และผลผลิตของการศึกษามีคุณภาพเพียงใดนั้น ข้อมูขึ้นกับคุณภาพของครูเป็นสำคัญ คุณภาพดังกล่าวนี้อยู่ที่กระบวนการผลิตและพัฒนาครูเป็นหลัก ในส่วนของการผลิตครูนั้นต้องมีคุณภาพและประสิทธิภาพเพียงพอในการสร้างครูที่มีคุณภาพออกสู่สังคม เมื่อสังคมเปลี่ยนไป เป้าหมายผลผลิตทางการศึกษาที่พึงประสงค์ต้องเปลี่ยนไป ทำให้มีความจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการผลิตครูและสถาบันผลิตครูเพื่อให้ได้ครูที่พึงประสงค์ ไม่เพียงเท่านั้น การที่วิทยาการและเนื้อหาสาระความรู้ต่างๆ ได้รับการพัฒนาเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการพัฒนาครูให้สอดคล้องกันไปด้วย

4. ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา นอกจากครูแล้ว ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาก็จำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนตามไปด้วย การปรับเปลี่ยนนี้เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความรู้ความสามารถ ทักษะในการทำงาน และความสามารถด้านเทคนิควิทยาการที่เกี่ยวข้องด้วยการจัดระบบและกระบวนการพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งเป็นผู้กำกับและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา จึงถือเป็นภาระเร่งด่วนที่จะต้องปฏิรูปเพื่อให้กระบวนการปฏิรูปการศึกษาปรับเปลี่ยนไปทั้งกระบวนการ

5. เทคโนโลยีทางการศึกษา การศึกษาสมัยใหม่ต้องอาศัยฟังพาสื่อและเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาและเอื้อต่อการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้สะดวกกว่าที่เคยเป็น ดังนั้นการรู้จักเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีใหม่ๆในการจัดการศึกษาย่อมนำไปสู่ประสิทธิภาพที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้ผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาต้องหันมาทบทวนการใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีทางการศึกษา เมื่อทบทวนแล้วหากจะให้เกิดผลอย่างแท้จริงก็จำเป็นต้องปฏิรูปการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมกันนั้นก็ต้องพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถใช้ประโยชน์จากสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาคด้วย

จากองค์ประกอบของการจัดการศึกษา สรุปได้ว่า เป็นการจัดการเพื่อให้ ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้สามารถปฏิบัติงาน การจัดกิจกรรมทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล และเป็นความรู้หลักในการพัฒนาบุคลากรรุ่นใหม่โดยการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ในการทำงานของคนรุ่นเดิมไปสู่คนรุ่นใหม่ได้อย่างรวดเร็ว เพื่อประสิทธิภาพโดยรวมในการดำเนินกิจกรรมการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการจัดการศึกษาของไทย

การจัดการศึกษาของประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโบราณเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันด้วยความเชื่อที่ว่าการศึกษาช่วยกำหนดทิศทางของชาติ เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความพร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาของไทยมีดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 9) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการศึกษาของไทยว่า แบบการจัดการศึกษาของไทยมี 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน
2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมายรูปแบบวิธีการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม
3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่นๆ

จากรูปแบบการจัดการศึกษาของไทย สรุปได้ว่า ระบบการศึกษาของไทย มี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมที่มาร่วมกันเป็นสังคมมนุษย์โดยต้องเรียนรู้ไปด้วยกันจึงจะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคมและประเทศชาติ ซึ่งความมุ่งหมายของการจัดการศึกษามีดังนี้

สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 7) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ดังนี้

ในหมวดที่ 1 บททั่วไปในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาในมาตรา 6 และ 7 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พร้อมทั้งส่งเสริมภูมิปัญญาไทยและความรู้สากล สามารถพึ่งตนเองได้และเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา (มาตรา 6) การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ (มาตรา 7) ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติรวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

จากความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พร้อมทั้งส่งเสริมภูมิปัญญาไทยและความรู้สากล สามารถพึ่งตนเองได้และเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถานบันการศึกษาที่เปิดให้เข้ารับการศึกษเพื่อพัฒนาศักยภาพ ทั้งความรู้ ร่างกาย จิตใจและเป็นการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรม ซึ่งได้มีการกล่าวถึงการจัดการระดับอุดมศึกษา ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา (2542 : 16) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาว่า สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถานบันอุดมศึกษาระดับสูงที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ

เพราะผลิตบุคลากรไปประกอบอาชีพต่างๆ ช่วยนำไปพัฒนาประเทศชาติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษาดังนี้ (มาตรา 19) การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้นๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (มาตรา 21) กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐอาจจัดการศึกษาเฉพาะทางตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้นได้ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐาน การศึกษาของชาติ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกระทรวง (มาตรา 22) การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 23) การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องการจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน
3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญา
4. ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง
5. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 : การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. จัดหาเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็นรักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (มาตรา 25): รัฐต้อง ส่งเสริมการดำเนินงานและจัดสรรแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (มาตรา 26) ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความ ประพฤติการสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา (มาตรา 28) หลักสูตร การศึกษาระดับต่างๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลธรรมดาตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพสาระหลักสูตรทั้งที่เป็น วิชาการและวิชาชีพต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาออกจาก คุณลักษณะในวรรคหนึ่งและวรรคสองแล้วยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพ ชั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม(มาตรา 29) ให้สถานศึกษาร่วมกับ บุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับ สภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา สรุปได้ว่า จัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคน สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดการศึกษาทั้งสามรูปแบบในหมวด 3 ต้องเน้นทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้

องค์ประกอบของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามีส่วนประกอบของการสนับสนุนในการจัดตั้ง และองค์ประกอบที่สำคัญที่จะให้เป็นระดับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาคงนี้

อุทุมพร ทองอุไร(2530 : 67) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาว่า การจัดการศึกษาทุกระดับชั้นมักประกอบด้วยจุดมุ่งหมายทางการศึกษากระบวนการเรียนของผู้เรียน กระบวนการสอนของอาจารย์ผู้สอนการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญในระบบการเรียนการสอนเพราะเป็นตัวชี้ให้เห็นข้อบกพร่องจุดอ่อนจุดแข็งของระบบว่ามีอยู่ที่ใดบ้าง การวัดและการประเมินผลที่ตีเปรียบเสมือนคำติชมในเชิงสร้างสรรค์ที่ให้กับผู้สอนผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มองเห็นร่วมกันว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นอย่างไร การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่

1. ผู้เรียนซึ่งมีธรรมชาติที่แตกต่างกันตามเพศ วัย สภาพร่างกาย จิตใจ และพื้นภูมิลำเนา ซึ่งจะมีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของเขาเอง
2. ความรู้เนื้อหาสาระในสิ่งที่จะเรียนแยกตามสาขาวิชาการต่างๆ
3. สื่อในการเรียนรู้ทั้งวิธีการสอน และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ
4. อาจารย์ผู้สอนอยู่ในฐานะผู้ให้ความรู้นั้นๆ
5. การประเมินผล หมายถึง การให้ข้อมูลย้อนกลับว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง อาจารย์ผู้สอนดีหรือไม่ เนื้อหาสาระสอดคล้องหรือไม่ และสื่อการสอนเป็นอย่างไร

สุพิน บุญชูวงศ์ (2540 : 3) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาว่า การจัดการศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ อาจารย์ ผู้สอน ผู้เรียน และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนหรือสิ่งที่จะสอน อาจารย์ผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษาเพราะจะเป็นผู้กำหนดรูปแบบการเรียนการสอนแต่ละครั้งว่าเป็นแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้บ่งชี้

ธวัช เดิมฉนวน (2548 : 58) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาว่า องค์ประกอบของการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสัมพันธ์ในการที่จะส่งเสริมให้สอนดีหรือไม่ดีก็ได้ องค์ประกอบที่ผู้สอนจะต้องพิจารณาศึกษาให้เข้าใจ ได้แก่

1. ผู้เรียน ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาเป็นผู้ที่อยู่ในระยะวัยรุ่น จึงเป็นผู้ที่อารมณ์ผันแปรที่ต้องการคำแนะนำให้ปรับพฤติกรรมให้ถูกทางในด้านการเรียน มีความกระตือรือร้น สนใจในบทเรียนที่แปลกใหม่ สนใจความคิดที่เป็นอุดมการณ์ สนใจเรื่องที่จะนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันและนำไปช่วยสังคมได้ ผู้เรียนระดับอุดมศึกษามาจากทุกสารทิศ มาจากสิ่งแวดล้อม ทัศนคติและวิถีชีวิตจากครอบครัวที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะพื้นฐานทางวิชาการที่ได้รับมาจาก โรงเรียนต่างๆ มีความแตกต่างกัน สถิติปัญหาส่วนใหญ่ก็อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะผู้ศึกษา ในสายสังคมศาสตร์ ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนจึงควรยอมรับและเข้าใจสภาพของผู้เรียนที่ไม่เหมือนกัน อาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาเพื่อให้อาจารย์ผู้เรียนมีลักษณะอย่างไร ชอบอะไร สนใจ อะไร แล้วพยายามทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในวิชาที่อาจารย์ผู้สอนให้ได้การที่ผู้เรียนสนใจวิชาหนึ่งวิชาใดเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้เรียนบังเกิดความมุมานะที่จะศึกษาเล่าเรียนในวิชานั้นให้สำเร็จ ถ้าอาจารย์ผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนได้ก็ย่อมจะทำให้การสอนประสบความสำเร็จไปด้วย

2. อาจารย์ผู้สอน ผู้สอนย่อมมีบทบาทสำคัญที่สุดในการถ่ายทอดความคิดวิทยาการให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนย่อมจะเป็นผู้ทำให้การเรียนการสอนเกิดผลดีได้

3. อุปกรณ์ อาจารย์ผู้สอนควรรู้จักเลือกอุปกรณ์ประกอบการสอนให้สอดคล้องกับบทเรียน อุปกรณ์ที่จำเป็นในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา ได้แก่ หนังสือ เอกสารประกอบการสอน วิทยากร สื่อโสตทัศนอุปกรณ์ ภาพประกอบ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายข้ามศีรษะ ภาพยนตร์ โทรทัศน์วงจรปิด เป็นต้น

4. สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมอาจมีผลกระทบต่อการเรียนการสอน เช่น เสียง แสง สภาพแออัดภายในห้องเรียน ความร้อน หรือการบริหารงานต่างๆ เช่น ระเบียบการสอนตลอดจนข้อสอบที่ออกมาไม่ตรงกับเรื่องที่อาจารย์ผู้สอนได้ทำการสอนหรือไม่ตรงกับเนื้อหาที่กำหนด ในหลักสูตรปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เป็นผลกระทบต่อการสอนทั้งสิ้น

5. เงื่อนไขอื่นๆ อาจมาจากหลักสูตร เช่น หลักสูตรกำหนดขอบเขตสาระให้นักศึกษาเกินกว่าหน่วยกิตหรือเวลาที่กำหนดให้ ทำให้อาจารย์เร่งสอนจนทำให้การสอนไม่ได้ผลดีหรือ บางครั้งบางวิชาอาจจัดไม่ตามลำดับความยากง่าย บางวิชาง่ายอาจกำหนดให้เรียนปีที่ 4 แต่วิชายากให้เรียนปี 2 ทำให้อาจารย์ผู้สอนจัดการเรียนการสอนไม่ได้ผลดีเท่าที่ควรหรือบางครั้งอาจ เนื่องมาจากการจัดการการสอนบางวิชาอาจจะต้องสอนบ่อยๆ ทำให้ผู้เรียนง่วงนอนขาดสมาธิในการเรียน เป็นต้น

จากองค์ประกอบของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา สรุปได้ว่า โดยสรุปการจัดการศึกษามององค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ อาจารย์ ผู้สอน ผู้เรียน และการมีปฏิสัมพันธ์

ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนหรือสิ่งที่จะสอน อาจารย์ผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาเพราะจะเป็นผู้กำหนดรูปแบบการเรียนการสอนแต่ละครั้งว่าเป็นแบบใด ขึ้นอยู่กับอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้บ่งชี้คุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนจะส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปด้วยดี

หลักสูตรอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

วิทยาลัยชุมชนเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ซึ่งบริหารจัดการโดยชุมชน มีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาการและด้านวิชาชีพตามหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในชุมชน ซึ่งหลักมีดังนี้

ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2544 : 32) ได้กล่าวถึงหลักสูตรอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาว่า การจัดหลักสูตรอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาในปัจจุบันมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถทำงานได้เป็นหลัก ดังนั้นหลักสูตรที่จัดขึ้นจึงเน้นหลักสูตรด้านวิชาชีพหรือหลักสูตรเฉพาะทางเป็นส่วนใหญ่ หลักสูตรด้านวิชาชีพนี้มี ทั้งหลักสูตรประกาศนียบัตร 1 ปีหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง 2-3 ปี บางหน่วยงานจะจัดหลักสูตรระยะสั้นที่ระยะเวลาแต่ละของหลักสูตรแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ เนื้อหา และเวลาที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาส่วนใหญ่จะออกไปประกอบอาชีพ แต่ก็มีผู้เรียนบางรายที่ต้องการศึกษาต่อ บุคคลเหล่านี้สามารถเข้าศึกษาต่อได้ในบางหลักสูตรของหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง ซึ่งใช้เวลา 2 ปี บางหลักสูตรอาจจะใช้เวลา ที่มากกว่า เช่น 2 ปีครึ่งหรือ 3 ปี เป็นต้น

1. จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดหลักสูตร

1.1 จุดมุ่งหมาย

ตามมาตรา 28 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนด “การจัดหลักสูตรเป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพ โดยสาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบ ต่อชุมชนและประเทศชาติ” ในมาตรานี้การจัดหลักสูตรอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาควรเป็นหลักสูตรที่หลากหลายและมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพของบุคคลในชุมชน และส่งเสริมให้เกิดชุมชนหรือสังคมแห่งการเรียนรู้

1.2 วัตถุประสงค์ของการจัดหลักสูตร

2.1 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนในชุมชนได้ศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น